

خلاصه کتاب آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستان

نویسنده: فریدون یزدانی / ناشر: پیام نور

فصل اول: مفهوم، تاریخچه و هدف‌های آموزش و پرورش پیش دبستانی

مقدمه

- ✓ آموزش و پرورش در دوره پیش دبستانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نقطه آغاز ورود کودک به نظام آموزشی تلقی می‌شود.
- ✓ این دوره، «سنگ بنای فرایند پرورش» را شکل می‌دهد و بنیان شخصیت فردی و اجتماعی کودک در این سنین پایه‌ریزی می‌شود.
- ✓ سال‌های اولیه زندگی کودک، سال‌هایی حساس هستند؛ زیرا میزان رشد در این سال‌ها نسبت به مراحل دیگر رشد، آهنگ تندتری دارد.
- ✓ آموزش و پرورش در این دوره، تجاربی محرک برای رشد ذهنی، زبانی، جسمی، اجتماعی و عاطفی کودکان فراهم می‌آورد.
- ✓ اگر برنامه‌های درسی در دوره پیش دبستانی به گونه مؤثری سازمان داده شوند، رشد ذهنی و جسمانی کودک در مسیری درست قرار خواهد گرفت و کیفیت آموزش و پرورش در دوره‌های بعدی نیز تضمین خواهد شد.

مفهوم آموزش و پرورش

- ✓ واژه «آموزش و پرورش» ترکیبی از دو واژه «آموزش» و «پرورش» است که در کشور ما گاهی به صورت مجزا و گاهی به صورت ترکیبی برای بیان مفاهیم خاصی مورد استفاده قرار می‌گیرند.
- ✓ در زبان انگلیسی، کلمه ترکیبی معادل واژه «Education» است که برای اشاره به مفهومی یکسان مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- ✓ در لغت‌شناسی فارسی، تفاوتی بین مفهوم «آموزش» و مفهوم «آموزش و پرورش» وجود دارد:
- واژه «آموزش» در لغت به معنای یاد دادن و واژه «پرورش» به معنای پروراندن و آداب اخلاقی به کسی یاد دادن است.
- ✓ برخی تصور می‌کنند که پرورش با تزکیه و ارتقای روح و اخلاق افراد سروکار دارد و آموزش با یاد دادن مهارت‌ها و فنون مادی؛ این برداشت اشتباه است.
- ✓ مربیان و متخصصان معتقدند این دو واژه در زبان فارسی باید در کنار هم و برای اشاره به یک فرایند واحد مورد استفاده قرار بگیرند که یکی بدون دیگری امکان‌پذیر نیست.
- ✓ واژه «تربیت» معادل همان معنایی است که در زبان فارسی برای معادل فارسی واژگان بین متخصصان رواج دارد، اما واژه «پرورش» کاربرد بیشتری دارد.
- ✓ برخی با استناد به آیات قرآن (مانند آیه ۱۶۴ سوره آل عمران) ادعا می‌کنند که در امر پرورش، تزکیه بر تعلیم مقدم است و بنابراین تزکیه بر «تعلیم» و «تربیت» اولویت دارد.

✓ پرورش اخلاقی یکی از اساسی ترین و زیربنایی ترین جنبه های پرورش انسانی است که باید در هر نظام پرورشی در اولویت اول قرار بگیرد.

تعریف آموزش و پرورش پیش دبستانی

✓ آموزش و پرورش پیش دبستانی به آن نوع از آموزش ها اطلاق می شود که برای کودکان قبل از سن ورود به مدرسه ابتدایی، یعنی کودکان زیر ۶ سال، ارائه می شود.

✓ کودکان زیر ۶ سال شامل کودکان سن ۰ تا ۵ سال و ۱۱ ماهه می شوند که شامل طیف وسیعی از خردسالان با دامنه سنی وسیع می گردند.

✓ از آنجا که سرعت رشد در این سنین بسیار بالا و تغییرات در این دامنه سنی در هر سال بسیار چشم گیر است، مربیان در دسته بندی کودکان برای جایی در یک دوره آموزشی خاص دارای نظرهای گوناگونی هستند.

✓ یک دسته بندی رایج شامل چهار گروه زیر است:

۱. از هنگام تولد تا ۱۸ ماهگی (کودکان شیرخوار).

۲. از ۱۸ ماهگی تا ۳ سالگی (کودکان نوپا).

۳. از ۳ سالگی تا ۴ سالگی (کودکان نوباوه).

۴. از ۴ تا ۶ سالگی (کودکان دوره آمادگی).

✓ این دسته بندی ها براساس تغییرات رشدی عمده که در درون و طی آن دوره خاص رخ می دهد، انجام می گیرد.

دسته بندی های غربی و اروپایی آموزش های پیش دبستانی

✓ مراکز مراقبت روزانه (Day Care Centers): شامل کودکان سنین ۰ تا ۳ ساله که در مهدکودک ها آموزش می بینند.

✓ کلاس های آمادگی (Nursery Schools): شامل کودکان سنین ۳ تا ۵ ساله که در کودکستان ها و کلاس های آمادگی آموزش می بینند.

✓ در انگلستان مهدکودک ها برای کودکان ۲ تا ۵ ساله و کلاس های مهد برای کودکان ۳ تا ۵ ساله برگزار می شود.

✓ همچنین کودکستان و کلاس های آمادگی برای کودکان سنین ۵ تا ۶ سال و ۱۱ ماهه برگزار می شود.

وضعیت آموزش پیش دبستانی در ایران

✓ در ایران سن ورود به مدرسه ابتدایی حداقل ۶ سال تمام است. بنابراین آموزش های پیش دبستانی برای کودکان زیر ۶ سال برگزار می شود.

✓ دو نهاد اصلی متولی این دوره هستند که گاهی اختلاف نظر دارند:

۱. سازمان بهزیستی: دوره پیش دبستانی را دوره ۲ ساله‌ای می‌داند که کودکان سنی ۴ تا ۶ سال را تحت پوشش برنامه‌های تربیتی قرار می‌دهد. همچنین مهدکودک مرکزی است که مسئولیت مراقبت و فرایند یاددهی - یادگیری کودکان در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی را عهده‌دار است (از سن ۶ ماهگی تا قبل از سن ورود به دبستان).

۲. وزارت آموزش و پرورش: دوره پیش دبستانی را دوره‌ای دو ساله برای کودکان ۴ تا ۶ سال تعریف می‌کند.

دسته‌بندی انواع آموزش‌های پیش دبستانی

✓ در نظام‌های آموزشی و پرورشی اکثر کشورهای دنیا دوره‌های آموزش پیش دبستانی را در سه گروه یا رده به نام دوره «مراقبت و پرورش روزانه»، دوره «مهدکودک» و دوره «کودکستان و کلاس‌های آمادگی» دسته‌بندی می‌کنند.

✓ دوره پرورش و مراقبت روزانه: این دوره برای کودکان سنین ۰ تا ۳ ساله برگزار می‌شود. منشأ تشکیل و راه‌اندازی این دوره‌ها به زمانی برمی‌گردد که والدین و به‌خصوص مادران شاغل برای حضور در کارگاه‌ها و کارخانه‌ها مجبور بودند کودکان خود را به چنین مراکزی بسپارند.

✓ هدف این مراکز در ابتدا صرفاً نگهداری بود، اما امروزه هدف پرورش کودکان و آموزش مهارت‌های مختلف (حرکتی، کلامی، اجتماعی) در آن‌ها، ثبت نام می‌کنند.

✓ دوره کودکستان و کلاس‌های آمادگی: این دوره برای دانش‌آموزان سنین ۵ ساله تا ۶ ساله برگزار می‌شود. هدف اصلی آن آماده‌سازی کودک برای ورود به دبستان است و برنامه‌های درسی جدی‌تری دارد.

انواع مهدکودک براساس دسته‌بندی سازمان بهزیستی

✓ مهدکودک خصوصی شهری: مرکزی آموزشی، پرورشی و فرهنگی است که توسط شخص حقیقی یا حقوقی تأسیس می‌شود و مسئولیت مراقبت و رشد و پرورش کودکان را در ابعاد شناختی، اجتماعی، مذهبی، معنوی، جسمی و روانی، از بدو تولد تا مرحله پیش دبستانی، بر عهده دارد.

✓ مهدکودک تمام‌وقت: مهدکودکی است که از ساعت ۷:۳۰ صبح تا ۱۵:۳۰ فعالیت دارد.

✓ مهدکودک نیمه‌وقت: مهدکودکی است که روزانه کمتر از ۴ ساعت در تمام ایام هفته یا فقط در روزهای معینی از هفته فعالیت دارد.

✓ مهدکودک شبانه: مهدکودکی است که از ساعت ۱۷ تا ۸ صبح روز بعد در تمام ایام هفته فعالیت دارد.

✓ مهدکودک شبانه‌روزی: مهدکودکی است که به‌صورت شبانه‌روزی (۲۴ ساعته) و در تمام ایام هفته فعالیت دارد.

✓ مهدکودک خودکفا: مهدکودکی است که توسط وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، نهادها، ارگان‌ها و اداره‌های دولتی جهت ارائه خدمات به کودکان بانوان شاغل در اداره‌های ذی‌ربط تأسیس می‌شوند. هزینه‌ها از طریق کمک‌های دولتی و مشارکت والدین تأمین می‌شود.

✓ آدینه مهد: مهدکودکی است که در روزهای جمعه از ساعت ۱۰ تا ۱۴ فعال است و به کودکان والدین شرکت‌کننده در نماز جمعه خدمات ارائه می‌دهد.

